

DATE ZOOARHEOLOGICE PRIVIND SANCTUARUL ȘI ZONA ADIACENTĂ, DE LA RĂCĂTAU (JUD. BACĂU)

CARMEN HRIȘCU, LUMINIȚA BEJENARU (Iași)

Materialul osteologic care face obiectul studiului de față provine din campania arheologică efectuată în anul 1995. Lotul a fost recoltat din două secțiuni trasate în perimetrul acropolei cetății geto-dacice de la Răcătau (jud. Bacău), și anume: S38, în incinta sacră, și S40, care surprinde două locuințe (L1 și L2). Eșantionul este datat în intervalul secolelor I î.Hr. - I d.Hr. și se ridică la peste 1200 de piese osteologice de mamifere, dintre care au fost identificate 1047 de fragmente. Resturile nedeterminabile sunt reprezentate prin așchii de os provenind cu mare probabilitate de la speciile de mamifere deja reperate în cadrul lotului.

Analiza a fost efectuată separat pe eşantioanele din cele două secțiuni, avându-se în vedere proveniența materialului osteologic. Repartiția procentuală pe specii este redată în tabelul 1.

În ceea ce privește ansamblul resturilor faunistice recoltate din sanctuar, prima impresie ce se degajă este similitudinea cu loturile din cele două locuințe: astfel, oasele sunt la fel de fragmentate, având urme de tranșare și de arsură. Se remarcă însă și unele excepții sau nuanțe, care ar putea evidenția probabil originalitatea acestui depozit.

În cadrul studiului au fost urmărite comparativ în mod special indiciile care ar permite remarcarea unei anumite selecții a animalelor sacrificate în interiorul zonei sacre, și anume: inventarul speciilor, efectivele prezente, distribuția pe regiuni corporale, vârsta și sexul indivizilor.

Pentru lotul analizat, lista speciilor prezente în sanctuar este aproape identică cu cea obținută în cele două locuințe, predominând speciile domestice. Ca o excepție, pe care nu o considerăm suficient de semnificativă, se remarcă absența resturilor de câine din sanctuar. Resturile acestei specii sunt însă extrem de puține și în cele două locuințe. La speciile domestice se adaugă, în număr redus, resturi de la specii sălbatice. Poziția animalelor sălbatice în sanctuar, pentru acest lot, este comparabilă cu cea ocupată de această grupare în cele două locuințe de pe acro-

polă. Un studiu efectuat anterior semnalează însă vânătoarea ca o "ocupație bine circumscrisă"¹, pe baza unei impresionante liste a speciilor identificate.

Numărul redus al resturilor determinate în zona acropolei nu permite reconstituirea unor practici rituale legate de aceste specii; procentajul precum și prezența speciilor sălbatice ar putea avea o cauză probabilă în faptul că vânătoarea nu era o caracteristică a clasei sacerdotale de la Răcătau, prezentă în acest perimetru.

Resturile speciilor domestice identificate în zona acropolei, atât în sanctuar, cât și în cele două locuințe, provin de la animale consumate și sunt similare cu cele ce caracterizează așezarea rurală². Compararea semnelor de intervenție umană în cadrul materialului osteologic între zona sacră și cele două locuințe nu a relevat nici o deosebire semnificativă; s-a întâlnit toată gama semnelor de "măcelărie", de la urmele fine, lăsate de cuțit, la cele făcute cu unelte de tip topor. Aceste caracteristici nu pun la îndoială caracterul "menajer" al speciilor prezente.

Distribuția pe regiuni corporale (figura 1 -a și -b) reflectă comparativ o repartitie omogenă a tuturor părților de schelet pentru bovinele domestice, în cadrul ambelor secțiuni; la porcine predomină porțiunile de craniu și rahis în sanctuar, situație, de altfel, identică și în cele două locuințe; la cal, deși nu au fost descoperite schelete întregi sau părți aflate în conexiune anatomică, se remarcă pentru zona sacră absența porțiunilor care caracterizează așa-numitele regiuni "cărnoase" ale corpului, acestea fiind mult mai bine reprezentate în cadrul lotului oferit de cele două locuințe (este știut că această specie era folosită în alimentație de către geto-daci). În legătură cu aspectele relevante, considerăm totuși că efectivele sunt prea modeste pentru a oferi o frecvență revelatoare a părților corporale. Situația însă nu diferă esențial de cea semnalată pentru unele sanctuare galo-romane³.

Astfel lotul descoperit în sanctuar provine în special de la animale consumate, excepție făcând probabil calul. Ca și în locuințe, specia cea mai frecventă este reprezen-

tată de bovinele domestice. O astfel de concordanță a fost observată și în sanctuarele galice, unde porcul, specie caracteristică în alimentație, era cel mai frecvent și în sanctuar, fiind de preferință consumat⁴. La cal, consumul este desigur mai mult excepțional în sanctuar, comparativ cu așezarea.

După cum se știe, vârsta și sexul animalului constituie unele dintre principalele criterii în alegerea animalelor destinate sacrificiului. Confruntarea rezultatelor obținute pe baza examinării seriilor dentare și a stadiului de epifizare la nivelul scheletului postcranian a permis unele observații. Din câte am putut să ne dăm seama, pe un material destul de redus ca număr de piese osteologice, structura vârstelor identificate la animalele din zona sacră nu a relevat deosebiri esențiale față de ceea ce se întâlnește în mod curent în cadrul "resturilor menajere". Astfel, pentru bovinele domestice (*Bos taurus*), s-a constatat că în cele două locuințe majoritatea resturilor provine de la indivizi sacrificați în jurul vârstei de 3,5-4 ani; deci nu apar resturi de la categoria de vârstă nematură. În cadrul lotului prelevat din incinta sacră s-au descoperit și resturi de la indivizi nematuri, respectiv de 12-18 luni și de 18-22 luni, majoritatea fiind însă și aici reprezentată de categoria 2-4 ani; de asemenea s-a evidențiat și un rest de la un individ de circa 5-7 ani. Suinele domestice (*Sus domesticus*) sunt caracterizate în ambele loturi printr-o repartitie echilibrată între categoriile nematur-matur, minima de vârstă la sacrificare fiind ceva mai coborâtă în cadrul lotului provenit din sanctuar, unde s-a evidențiat un rest de mandibulă al unui individ de 3-6 luni; în locuințe, cel mai tânăr individ descoperit atinsese 18-22 luni în momentul sacrificării, iar maxima atinsă, în ambele loturi, este de 3-4 ani. La această specie se observă un raport egal al sexelor. Ambele specii, *Ovis aries* și *Capra hircus*, au fost identificate în cele două secțiuni. Animalele erau sacrificate la maturitate, în jurul vârstei de 2-3,5 ani; în S38 se remarcă un rest de la un individ de circa 12-18 luni și altul de la un individ de circa 5-7 ani. Resturile provenite de la cal (*Equus caballus*) au putut fi atribuite unui individ de circa trei ani, prezent în S40 și la doi indivizi, unul de 22-24 luni, iar altul de 3 ani, în S38. Fragmentele mistrețului (*Sus scrofa*), provin de la patru indivizi, prezenți în S38, cu vârste cuprinse între 1 an și 3,5 ani și

de la un individ de circa 1 an, prezent în S40. Singurul rest atribuit căpriorului (*Capreolus capreolus*), provine de la un individ de circa 5-7 ani.

Astfel, pentru speciile domestice se pare că animalele erau sacrificate în momentul când acest proces devenea rentabil, fenomen de altfel integrat realităților economice din această perioadă.

Concluzii

- repartitia pe specii a resturilor scheletice identificate în zona sacră a davei de la Răcătău nu se deosebește prea mult de ceea ce s-a întâlnit în complexe de locuire din aceeași așezare;

- repartitia fragmentelor osteologice pe marile regiuni corporale în cadrul fiecărei specii nu a adus precizări în plus în tentativa de a putea surprinde un "comportament" particular.

O faună aparent "banală" întâlnită în zona sacră a așezării de la Răcătău nu schimbă cu nimic importanța arheologică a descoperirii. O mulțime de factori legați de particularitatea "gestului sacru" însuși, au putut interveni: posibila sacrificare a animalelor în afara perimetrului considerat "zona sacră"; depunerea sau nu simbolică și/sau aleatoare a unor mici părți din corpul acestora; importanța poate redusă a "părții" depuse în raport cu alegerea animalului sacrificat; o oarecare preocupare pentru curățirea zonei.

De asemenea interpretarea nu poate fi disociată de condițiile de săpături și de înregistrarea observațiilor în teren.

NOTE

1. S. Haimovici, *Materialul faunistic de la Răcătău*, Carpica, XX, 1989, p.309-312.

2. *Ibidem*.

3. P. Meniel, *Chasse et élevage chez les Gaulois*, Les Editions Errance, Paris, 1987, p. 123-124.

4. Idem, *Les sacrifices d'animaux chez les Gaulois*, Editions Errance, Paris, 1992, p. 38.

DONNÉES ZOOARCHÉOLOGIQUE CONCERNANT LE SANCTUAIRE ET LA ZONE ADJACENTE DE RĂCĂTĂU (DÉP. DE BACĂU)

Résumé

Les restes ostéologiques étudiés proviennent de deux sections tracés dans le périmètre de l'acropole géto-dacique de Răcătău (département de Bacău): S 38 (dans l'enceinte sacrée) et S 40 (qui surprend deux logements - L1 et L2).

L'échantillon est daté aux Ier siècle av. J.-C. - Ier siècle après J.-C., il s'accroît aux 1200 pièces ostéologiques de mammifères, parmi qui ont été identifiés 1047 fragments.

La répartition des restes squelettique par espèces, dans l'enceinte sacrée ne se distingue pas en trop de ce qui a été déterminé pour les deux logements (tableau 1).

La distribution des fragments ostéologiques par les grandes régions corporelles, pour chaque espèce, n'a pas

donné des précisions supplémentaires en notre essai de surprendre un "comportement" particulier (figures 1 -a et 1 -b).

EXPLICATION DES FIGURES

Tableau 1. Répartition des restes ostéologiques par espèces.

Fig. 1-a. Distribution des restes ostéologiques par régions corporelles, provenus du S 38; 1-b. Distribution des restes ostéologiques par régions corporelles, provenus du S 40.

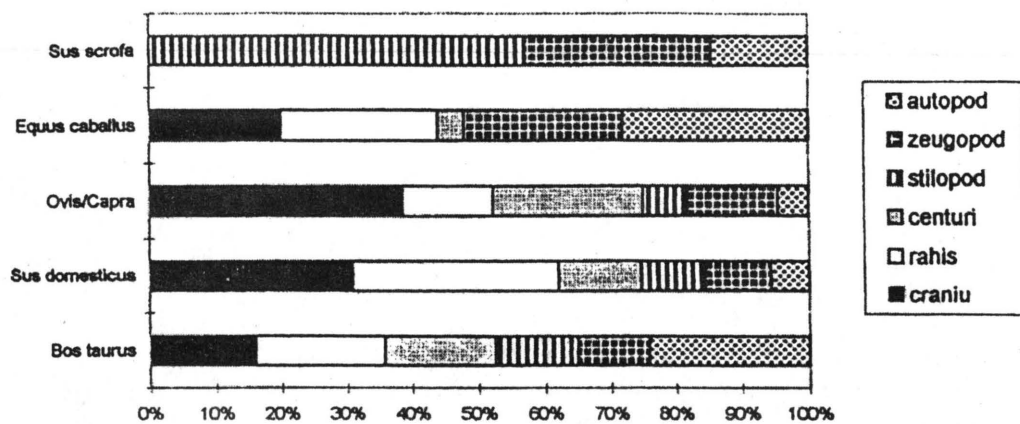

Figura 1 -a. Distribuția pe regiuni corporale a resturilor scheletice provenite din S 38.

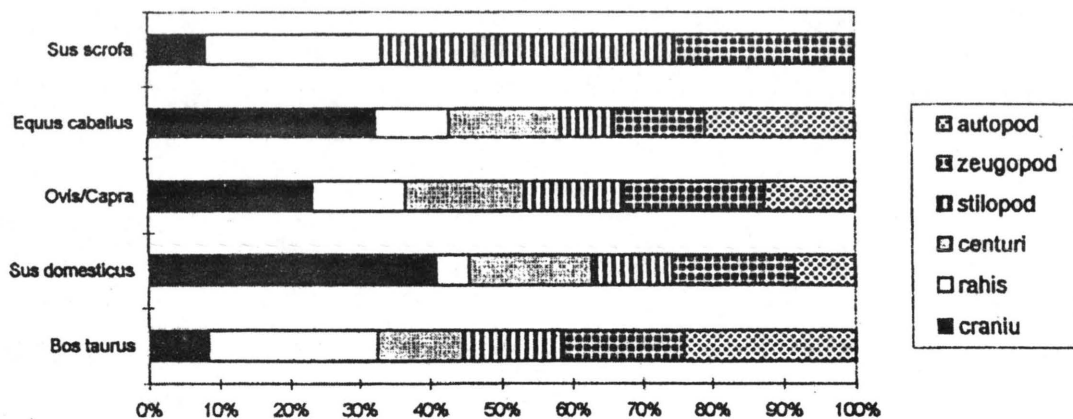

Figura 1 -b. Distribuția pe regiuni corporale a resturilor scheletice provenite din S 40.

Tabelul 1. - Repartiția procentuală a resturilor faunistice, pe specii

Specia	S 38		S 40			
	NR	%	L 1	L 2	TOTAL L1+L2	
					NR	%
<i>Bos taurus</i>	162	52,25	230	133	366	49,6
<i>Sus domesticus</i>	71	22,90	104	52	156	21,2
<i>Ovis/Capra</i>	44	14,19	63	57	120	16,3
<i>Equus caballus</i>	25	8,06	52	25	77	10,5
<i>Canis familiaris</i>	0	0	5	0	5	0,6
<i>Sus scrofa</i>	7	2,25	7	5	12	1,6
<i>Capreolus capreolus</i>	0	0	0	1	1	0,2
<i>Lepus europaeus</i>	1	0,32	0	0	0	0
Total determinate	310	100	461	273	737	100
Nedeterminate	61	16,4	115	68	183	19,9

